

14.5.2019

EOAK/2620/2019

Sisäministeriö

kirjaamo@intermin.fimarko.meriniemi@intermin.fi

Viite: SMDno-2015-1509

ASIA: Lausuntopyyntö esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen muutosta koskevasta luonnoksesta ja luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi siviilitiedustelusta

Sisäministeriö on pyytänyt (SMDno-2015-1509) oikeusasiamieheltä lausuntoa otsikkoasiassa. Ilmoitan lausuntoni seuraavan.

Minulla on ollut mahdollisuus käytettävissä olevan ajan puitteissa vain rajoitetusti arvioida lausunnon kohteena olevaa sääntelyä.

Henkilön hallussa oleva tai haltuun tuleva taikka oletettavasti muuten käyttämä teleosoite tai -päätelaitte

Ehdotetussa valtioneuvoston asetuksessa siviilitiedustelusta on 2 ja 3 §:ssä kysymys telekuuntelusta ja televalvonnasta laadittavista pöytäkirjoista.

Pykälien 5 kohdissa veloitetaan pöytäkirjaamaan ”luvan voimassaoloaikana haltuun tuleva tai hänen (olisiko syytä täsmentää kenen, esim. kohteena olevan henkilön tms.) oletettavasti muuten käyttämä teleosoite tai telepäätelaitte ja 6 kohdissa ”perustelut 5 kohdassa tarkoitettun teleosoitteen tai telepäätelaitteen hallussapidosta tai käytöstä”.

Näihin kohtiin liittyy se salaisiin pakko- ja tiedonhankintakeinoihin liittyvä ero, että tiedustelussa lupa telekuunteluun ja –valvontaan voidaan kohdistaa ”henkilöön”, mikä sisältää sen, että toimenpiteen kohteeksi voi tulla henkilön sittemmin luvan myöntämisen jälkeen käyttöön ottama teleosoite tai telepäätelaitte.

Kiinnitin tähän huomiota lain valmisteluvaiheessa antamissani lausunnoissa. Ongelma on se, ettei tältä osin luvan myöntämisen jälkeen tapahtuneissa olosuhteiden muutoksissa teleosoitteen tai telepäätelaitteen hallussapito/käyttö, tule teoriassakaan luvan myöntäjän eli

tuomioistuimen arvion kohteeksi. Hallituksen esityksen mukaan myös näiden luvan myöntämisen jälkeen henkilön haltuun tulevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden kohdalla tulisi ilmoitus tehdä tiedusteluvaltuutetulle (HE 202/2017 vp, s. 183 ja 185).

Itse lakitekstiin ei käsitykseni mukaan ole kuitenkaan sisällytetty erityistä määräystä em. asian ilmoittamisesta tiedusteluvalvontavaltuutetulle. Ainakaan poliisilain 5 a luvun 61 §:n sanamuoto ei tätä suoraan edellyttäisi.

Laissa ei myöskään ole tarkemmin määritelty todennäköisyyskynnystä teleosoitteen tai telepäätelaitteen hallussapitoon. Asetusluonnoksessa esiintyy ilmaisu ”oletettavasti” niiltä osin kuin kysymys on henkilön ”muuten käyttämästä” teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta.

Edellä olevan perusteella pidän tärkeänä, että pöytäkirjassa kerrottaisiin ne perusteet, joilla on katsottu osoitteen tai laitteen tulevan henkilön haltuun tai hänen käyttöön.

Pidän myös tärkeänä, että edellä hallituksen esityksestä esille ottamastani veloitteesta ilmoittaa luvan myöntämisen jälkeen henkilön haltuun tulevien teleosoitteiden tai telepäätelaitteiden kohdalla tiedusteluvalvontavaltuutetulle olisi hallituksen esityksen perusteluiden lisäksi myös säännelty. Sen vuoksi ehdotan, että poliisilain 5a luvun 60 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksessa määrättäisiin tästä ilmoitusvelvollisuudesta. Tämä olisi tärkeää edellä selostamistani syistä.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tiedonsaanti

Tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain 7 §:n mukaan

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on tiedustelutoiminnan laillisuuden valvojana:

- 1) valvoa tiedustelumenetelmien ja tiedustelutiedon käytön sekä muun tiedustelutoiminnan lainmukaisuutta;
- 2) valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa;
- 3) edistää oikeusturvan toteutumista ja siihen liittyviä hyviä käytäntöjä tiedustelutoiminnassa;
- 4) seurata ja arvioida toimialallaan lainsäädännön toimivuutta ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan kehittämissuhteita.

Lain 8 §:n mukaan Tiedusteluvalvontavaltuutetulla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja muilta julkista hallintotohtävää hoitavilta maksutta valvontatehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa tiedot.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan on välttämätöntä, että tiedustelutoimintaan liittyy tehokas ja kattava valvontajärjestelmä (esim. PeVM 4/2018 vp, s. 9).

Valvonnan tärkeyden vuoksi esitän harkittavaksi, että valtioneuvoston asetuksessa määrättäisiin poliisilain 5a luvun 60 §:n 3 momentin ja siviilitiedustelusta annetun lain 25 §:n nojalla, että siviilitiedustelusta annetun valtioneuvoston asetuksessa mainitut pöytäkirjat on toimitettava viipymättä tiedusteluvalvontavaltuutetulle. Käsitykseni mukaan lain valtuutus mahdollistaa tämän.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos

Mikko Eteläpää

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.